

במרכז הסערות, שעברו השנה בלי הרף על הטל-וויזיה הישראלית, עמדה מחלקת-החדשות. היא עוררה, בצדק, את זעמם המתמשך של השליטים הפוליטיים, שהתרגו יותר ויותר, ככל שהחדשות בטלוויזיה היטיבו לשקף את המציאות העגומה של שילטונם.

ראש-המחלקה, חיים יבין, הפך כימעט גיבור לאומי בעל כורחו, לוחם לחופש-התיקשות ולזכות האזרח-לדעת, להפתעתו של עצמו. כאשר קיבל לידיו את התפקיד, סברו רבים כי זהו מינוי מוטעה. עד אז הצטייר יבין כנער-שעשועים פוטוגני, נעים-הליכות אך שטחי, שהתפקיד גדול עליו בכמה מיספרים. במהרה הוכיח את ההיפך: תחת הנהגתו הפכה המחלקה קרן אוד כימעט יחידה בטלוויזיה. הישגו הגדול היה שמחלקתו החזיקה מעמד למרות ההתקפות העזמות של הממשלה עליה, שהגיעו לממדים של טרור.

אויורה זו לא השאירה את הדיווח הטלוויזיוני בלי צלכות. אנשיה החלו, בסוף השנה, להכניס בכוח למהדרן רות כתבות "חיוביות", שהורידו את הרמה, ושכל מטרותן הייתה, בגלוי, להקדים תרופה למכת העסקנים. שטענו כי הטלוויזיה היא כולה "שליילית", אך למרות התפשרויות אלה, מילאה הטלוויזיה תפקיד חיוני בשמירה על הדמורקרטיה במדינה, מול הסתערות הלאומנות הדתית-מיסטיה. בסוף תש"ם הודח יבין, למעשה, מתפקידו, באמתלה של סיום תקופת-כהונתו. במאבק הגדול על הירושה קם ליבין יורש טיבעי — אבא אחימאיר, האיש מס' 2 במחלקה, בנו של עסקן רביוניוטיסטי מהראשונים. אחימאיר-הבן כבר הוכיח את עצמו כאיש-תיקשות אחראי רציני, שקול ומיקצועי. אולם הקומיסארים של השילטון עשו את הכל כדי למנוע את המינוי, על-ידי המצאת תנאים שונים ומשונים, כגון הדרישה שראשי המחלקה לא יגישו את מהדורות מבט, ובצורה זו ייעלם מעיני הציבור.

במאבקים אלה מילא המנכ"ל, יוסף ("טומי") לפיד, תפקיד דרמטי. מרתק. לפיד, איש הימין הקיצוני, שבא ממערכת מעריב הלאומית, וזה בתפקיד מפני ששולחי קיוו כי "יעשה סדר" בטלוויזיה, יסלק ממנה את "המאפיה השמאלנית", ויהפוך אותה מכשיר עיוור של שטיפת-מוח משמלתית. אולם בתפקידו עבר לפיד שינוי מעניין. אחרי שערך להדיח מהטלוויזיה שורה של מנחים ועורכים, והשנה את "צחק רועה וירון לונרין", הפך בהדרגה מגן על עובדיו. היו שראו בכך תהליך של צמיחת אדם אל תוך תפקידו. אחרים סברו כי העיתונאי גבר על הקומיסאר. צניקאים האמינו כי לפיד רואה את הנולד, ומתכוון למהפך-הנגדי.

בימים האחרונים של השנה ניהל לפיד את המאבק למען מינויו של אחימאיר, בעוד שהעסקנים, ובראשם הפרופסור ראובן ירון, ניסו למנוע את המינוי. ירון, גם הוא איש הימין הקיצוני, הראשון ששלח לתפקידו כקומיסאר של הליכוד, היה אף הוא השנה חשוף להתר-קפות מצד שולחיו, מפני שלא מילא את ציפיותיהם הקלוקלות.

הממשלה התייאשה מן הטלוויזיה, זממה את הקמתה של טלוויזיה מתחרה, "מיסחרית", שתשמש לה כלי של שטיפת-מוח. בינתיים עמדה לבצע מעשה קלוקל עוד יותר: הקמת טלוויזיה-שליבוך מטעם הצבא והטלוויזיה החינוכית, שתשדר רק דברים "חיוביים" להעלאת המוראל, ושהעורך האמיתי שלה יהיה הרמטכ"ל, רפאל איתן. דוגמה טובה לטלוויזיה כזאת ניתן למצוא בכל ארץ קומוניסטית ופאשיסטית.

הצלחה מפתיעה נחלה השנה אלכס גילעד, איש הטלוויזיה של תש"ח, כמנהל מחלקת-הספורט. הוא כימעט אנס את הנהלת הטלוויזיה לשדר בצבעים את יומן האולימפיאדה, שהופק באמצעים דלים, בכוח-אדם מועט וברמה גבוהה ביותר, כאשר כל המיגבלות והתקלות לוח הטכניות האפשריות והבלתי-אפשריות התגללו לו. אך אלכס גילעד, איש דינאמי המאמין כי הטלוויזיה היא מכשיר עולמי, ידע שאורחי ישראל רוצים לראות את האולימפיאדה במלואה, אף שהחרימו אותה. הוא התגבר על המיכשולים, גם מי שאינו חובב-ספורט, ישב מרותק מול המירקע.

בין התוכניות זכתה תוכניתו של מני פאר, שעה טובה, בהצלחה מפתיעה. היא הכניסה בדלת האחורית, באיצטלה של בידור, שאלות שנויות במחלוקת, הפכה מעין תחליף לעלי כותרת, שסולקה מן המירקע בכוח. למרבה הרוגו של יריביו, התגלה פאר כמנחה אינטליגנטי.

אשה

נבון: דוגמה מאירה

במשך שבועות ארוכים עקבה המדינה כולה אחרי יסורייה של אשה, שלא ראתה את עצמה בראשית השנה גם בחלומותיה-הבלהות שלה במרכז הווקורים. היתה זאת עקרת-בית אלמונית בסביון, ששמה הפך מזון לכותרות: פנינה ירון.

כאשר נחטף הילד אורון, היתה זאת פנינה שניהלה את המשא-ומתן עם החוטף, אשר התגלה לאחר מכן בדמותו של ציר מנתניה, צבי גור. במשך ימים ושבועות החזיקה מעמד, ראתה מקרוב את פעילותה הכושלת של המיטטרה, דאגה וחרדה, ולא נשברה. גם כאשר הלכה אחרי גופת בנה הקטן אל הקבר, נתנה דוגמה של אומץ-לב וכוח-עמידה בטרagedיה.

דוגמה מסוג אחר, שהאירה למרחקים, נתנה האשה הראשונה של ישראל, רעיית-הנשיא אופירה נבון.

בימים האחרונים של תשל"ט נודע לה כי חלתה בסרטן-השד, והיא עברה ניתוח.

מאז, במשך השנה כולה, ראה הציבור את אשת הנשיא וזהרת, מחייכת, מתפקדת כאשת-ציבור וכאם, ממלאה את תפקידיה כראוי, מתכוננת לנסיעתה הקרובה למצריים, מבלי להיכנע לחרדות המלוות את המחלה. בראיון מיוחד-בימינו גילתה להעולם הזה כי כל שערותיה נשרו בעיקבות הטיפול. היא חבשה פיה והמשיכה לתפקד.

היתה זאת דוגמה נחוצה מאוד. באחד מערבי השנה ישבו כימעט כל גשות ישראל מול מירקעי הטלוויזיה, צפו בכתבה ובדיון על סרטן-השד. החרדות התת-הכרתיות, המקוננות בלב כל אשה מפני מחלה זו, ומפני הניתוח של כריתת-השד, צפו על פני השטח. הדוגמה של אשת הנשיא, המתמודדת בהצלחה במחלה ובתפועת-הלוויו שלה, עודדה את הרוחות.

תש"ם לא היתה שנה טובה לקידום זכויות-האשה בישראל. לא היתה כל התקדמות, אך היתה נסיגה ממאירה בשטח אחד: זכותה של האשה להפסיק את הריונה, כאשר בעיותיה הסוציאליות מחייבות זאת. זכות אלמנטרית זו שללה ממנה בלחץ המימסד הדתי, גם שיוויון הגשים לפני החוק — בעניין הגיוס לצה"ל — נשאר פגום, ומדי פעם קמו השנה צעירות אמיצות-לב שהודיעו על סירובן לשרת בתנאים אלה במילואים, ואף היו מוכנות לשאת בהוצאות.

צעיר

הזאב: סכין בנים

שום צעיר לא הטביע את חותמו על תש"ם. לא היו מעשים נועזים של צעירים — חוץ ממעשיהם האלמוניים של חיילי צה"ל, שהופעלו בלבנון למען מדיניות מפקדת. לא בלטו גם דוגמות אישיות של התנדבות חיובית, של מאבקים על צדק, מילכד פעולות-המחאה של צעירים שסירבו לשרת בשטחים המוחזקים, כמו הצעיר של תשל"ח, דני אמיר, וחבריו.

הצעירים של תש"ם היו אנשים מסוג אחר, רובם אנשי הימין הקיצוני, שביקשו לעלות לגדולה באמצעות הסתה פרועה של רקע לאומני-גיוועי, כמו מנהיג הסטודנטים טים צחי הנגבי, בנה של אשת-השנה גאולה כהן. כאשר נחלו צחי וחבריו ניצחון בבחירות בציבור הסטודנטים, היתה זאת עדות עגומה למה שמתרחש בדור הצעיר, האמיר להנהיג את המדינה מחר. מולם קמו סטודנטים ערביים, אורחי ישראל, קיצוניים לא פחות, ששללו את עצם קיום המדינה, ושבעיניהם היתה גם רק"ח מתונה מדי.

במאבק קודר זה בין קיצוניים לקיצוניים, משני עברי המיתר, שעורו איש לרעהו, בלטה השנה דמותו של צעיר, אשר רוב הציבור למד את שמו רק כאשר נהרג: אלי הזאב, אחד מששת תושבי קריית-ארבע שנהרגו במסחית-הכדורים בפתח בית הוסה בחברון, כשביקרו שם בתום תפילת ליל-שבת במערת-המכפלה.

פעילי-שלום הכירו את הזאב עוד קודם לכן. הוא היה שותף לרוב ההתקפות האלימות עליהם, שאירעו בשנים האחרונות. פעם השתתף במארב על מרצה ב-אוניברסיטת תל-אביב, הידוע כפעיל מחנה-השלום, ושהוכה קשות על ידי כנופיות כליונים. פעם אחרת היה בין תוקפי הפגנה של שלום עכשיו. הוא נחשד ברוב ההתקפות האלימות על ערבים בחברון ובסביבתה.

עם מותו, הופנו אליו הזרקורים והסתבר כי הזאב הוא אמריקאי, בנו של נוצרי-פרוטסטנטי, שהיה בעבר סוכן של האף-בי-איי — הבולשת הפדרלית, הממלאת גם את תפקיד שרות-הביטחון — כפי שהיה מורו ורבו. "הרב" מאיר כהנא, הזאב היה חייל בווית-אט-גאס, הוא סיפר כי נפגע שם כמה פעמים ושהשתתף באותה מילחמה, שבה רבו מעשי-הוועה הנוראים ביותר. רבים מהלוחמים שם לקו בנפשם כתוצאה מחווייה זו.

כשסיים הזאב את שרותו שם לא יכול היה לשבת בשקט, חיפש זירה חדשה של הרפתקות. הוא התגייר, הפך יהודי אדוק — מבלי שהדבר יפריע לו לשאת בכיסו גם בשבת סכין קפיצית, שממנה לא נפרד מעולם. בארץ התחתן והתגרש.

הוריו, שבאו ארצה כדי להשתתף בהלווייתו, הסתייגו ממנו בגלוי.

גם צעיר לאומני אחר, מאותה חבורה, שהסתבר השנה בחשד של מעשי-אלימות, התגלה כנוצרי שהתגייר. היה זה אביגדור ארסקין, שעלה מברית המועצות כשם שהזאב עלה מארצות-הברית. בתום השנה מצא לו בת-זוג מתאימה: מוזל ("היורקת") כהן, הצעירה שהפכה שם-דבר כאשר ירקה בפני שר-הביטחון דאז, עזר וייצמן, ושישפכה בהזדמנות אחרת מלח לקפה שלו. השניים נישאו בבית-הוסה, אחרי שהקימו שערוריה והביטו את שילטונות צה"ל, שניסו למנוע את החגיגה בבניין שנתפס באופן בלתי-חוקי בלב חברון.

רבים של הזאב וארסקין, מאיר כהנא, נשלח השנה למעצר מינהלי, אחרי שנציג של שרות-הביטחון-הכללי נשבע בבית-המישפט שקיים חשד סביר לכך שעמד לבצע פשעים חמורים ביותר נגד מקומות קדושים מוסלמיים. בהאשמה דומה הואשמו גם שני צעירים חיילי-צה"ל, שנבנו כמות גדולה של חומר-נפץ ותחמושת ממחסני צה"ל ואיחסנו אותם על גג של ישיבה מול הכותל המערבי, כנראה כדי להשתמש בו נגד מיסגד אל-אקצה וכיפת-הסלע — שני הבניינים הרגישים ביותר בעולם. בירור הפרשה נמנע כאשר התביעה הצבאית ויתרה על אישום זה, והשניים הורשעו רק בגניבת חומר-הנפץ, בלי בירור מישפטי.